

Intervju med Tova Mozard om ny utställning

Konstguidens Julia Hjertén har sett ILOVERUSS, Tova Mozards utställning på Cecilia Hillström Gallery

Tova Mozard, Poppy Flowers, 2023, C-print, 53 x 64.5 cm

Tova Mozard, ILOVERUSS, 2023 (stillbild)

Konstguiden 21 november 2023

Tova Mozard har under tjugo år filmat en av alla unika karaktärer med grusade Hollywood-drömmar i Los Angeles. Konstguidens Julia Hjertén har sett ILOVERUSS, en utställning som insisterar på att skönheten ligger i sprickorna och dessutom fått en pratstund med en av våra mest intressanta konstnärer.

Ett bylsigt draperi har hängts för dörröppningen och den branta trestegstrappen som leder ner till det för utställningen omvandlade rummet på **Cecilia Hillström Gallery**. De vanligtvis kyligt vita galleriväggarna har klätts i mjukt veckade tyger i en krämigt beige färgton som bäddar in, dämpar och skapar intimitet.

Här inne visas Tova Mozards 50 minuter långa videoverk ILOVERUSS i en installation uppdelad på tre väggar. Ibland spelas samma scen simultant på samtliga dukar, då och då visas en avvikande scen på en av dem och andra gånger visas olika scener på alla tre medan ljudläggningen håller det samman. Det bidrar till verkets mångbottnade och stundtals drömliknande karaktär.

I hela två decennier har konstnären filmat sin ca tjugo år äldre vän Russ Kingston, en klassisk underdog, och deras samvaro i Los Angeles. Av det filmade materialet har hon lyckats forma en oslipad diamant som är på en gång poetisk, prosaisk, mystisk, komisk, tragisk och njutbart nostalgisk. Det får mig att också vilja våga lära känna en ensam äldre man. Helst i Los Angeles.

Det är jag och ett märkligt uttryckslöst par som kommit för att se filmen och när jag på väg från gallerikvarteret med en hårsman undgår att bli påkörd av en ljudlös bil som dyker upp ur intet, tycker jag det är passande.

Installationsbild Tova Mozard, ILOVERUSS, 2023. Cecilia Hillström Gallery. Foto Jean-Baptiste Béranger

Mellan Tova Mozards konst och David Lynchs´ filmer finns ett släktskap som fler än jag påtalat. Till viss del har det att göra med miljöerna i Los Angeles. Men även med klipptechniken med dubbelexponerade övergångar, bildutsnitten, faiblesen för det skruvade och det bedagade samt förmågan att låta mörkret ligga som ett dovt muller strax under ytan. I en del scener tillåts kameran ligga så länge att gränsen mellan rörligt och stillbild står och väger tills den stundtals helt upphör. Men det som drabbar mest är det psykologiska gehöret som för tankarna till Bergman eller von Trier. Fast där spelfilmsregissörerna arbetar med skådespelare, manus och scenografi är Tovas råmaterial människor, både hon själv och andra, och deras faktiska liv och miljöer. Det adderar en nerv.

Sedan tidigt 2000-tal har Tova Mozard utvecklat sin unika formel där gränserna mellan det iscensatta och det dokumentära upphävs, i fotografier, filmer och performanceverk.

Drivkraften är personlig, det hon söker är ofta svaren på sådant hon inte förstår. I sig själv eller andra. En stark fascination för film och teater, för det konstlade eller absurda, löper som en röd tråd genom det mesta. Inte alla, men många av de personligheter hon arbetat med, som ingår i det hon lite skämtsamt kallat sitt "stall", är hemmahörande i Los Angeles underhållningsindustri. Men i Hollywoods dunklare periferier, långt ifrån röda mattan och smattrande kamerablixtar. Bland dessa personligheter finns excentriska medier, en åldrad komiker, en bedagad nattklubbssångerska och ett par illusionister i åttioårsåldern som på konstnären utför det klassiska tricket Den itusågade damen. Och så Russ - Tovas ensamma vän vars filmstjärnedrömmar kom att stranda i ett långt yrkesliv som lågavlönad statist i drömmarnas stad och som de här utställningen kretsar kring.

Tova Mozard, Pool, 2023, C-print, 53 x 64.5 cm

Det har gått en dryg vecka sedan jag såg ILOVERUSS, och nu är jag tillbaka för öppningen av ILOVERUSS Part II som innebär att utställningen utvidgas med ytterligare ett rum där flera av Tovas fotografier med anknytning till filmen nu installerats. Men jag ska också få tillfälle att sitta ned en stund med konstnären.

När vi båda är på plats sätter vi oss lite undanskynt på vita fällstolar i plast mellan galleriets kontor och lager. Besökarna har redan börjat droppa in.

Hon berättar hur hon kom att lära känna Russ Kingston, som är hans fulla namn.

- Jag har alltid varit sådan som kan känna en stark dragning till någon, och så var det med Russ. Han kändes intressant och stod liksom ut bland alla andra, minns Tova.

Det var 2002 när hon studerade fotografi vid the Department of Art på UCLA i Los Angeles. Hon och pojkvännen fick tillfälle att hoppa in som statister i feministiska independentfilmaren Jane Weinstocks långfilm Easy. I en kaffepaus under inspelningen träffade hon Russ, som också var statist, och de klickade direkt.

- Det var så enkelt att prata med honom. Och jag blev liksom kär i hans person, men jag märkte ju senare att andra kunde tycka att han var lite konstig ibland.

De började ses och hon beskriver hur spontant, lekfullt och oskyldigt det kändes att vara med honom, något som kommer fram i filmen och bitvis präglar den.

- Det var inga konstigheter alls, som det kan vara med vanliga människor som man aldrig vet vad det är de vill, säger hon och ser allvarlig ut.

En kravlös och kreativ vänskap utvecklades snabbt som Tova filmade förutsättningslöst, redan 2003 blev det en kortfilm (*Cowboy Russ*) men hon fortsatte filma utan att veta om det skulle bli något mer. Hon berättar att det är så hon alltid jobbar; öppet, intuitivt och sökande.

Det känns logiskt, tänker jag, med tanke på hur lätt på handen hennes konst är samtidigt som den är så mångbottnad.

Sådant går inte att kalkylera sig fram till.

Under sin studietid i Los Angeles studerade hon under John Baldessari, Paul McCarthy, Mary Kelly och Kathy Opie. Och med James Welling som huvudlärare.

Hur var det att ha sådana amerikanska konststjärnor som lärare?

- Kathy Opie var inte så kul men särskilt Baldessari och McCarthy var fina. De tyckte jag var lite som dem i mitt intresse för USA, att vi tittade på olika fenomen med liknande blick. Jag behövde aldrig känna mig utanför fast jag var svensk, minns hon.

Men har det alltid varit självklart att jobba med performance, foto och film?

- Ja, på något sätt. Jag har alltid dansat, från treårsåldern ända upp till Laban Centre i London med inriktning på modern dans på proffsnivå. Och jag ville nog bli skådespelare också men var för ledsen för det efter att min pappa tog livet av sig. Samma med dansen. Hade jag fortsatt hade det nog blivit mer som en kramp. Men teater, film och dans har varit som ett slags trygghet för mig. Som ett sätt att stå ut med verkligheten.

Där finns en koppling till Russ, tänker jag.

I filmen berättar han att han lever mer i sin fantasi, tillsammans med olika karaktärer eller roller, än i verkligheten och att det är därför hans lägenhet ser ut som den gör. Han ser den helt enkelt inte. Oförmågan att intressera sig för somligt kombinerat med en förmåga att så passionerat gå upp i sin fantasi var det Tova charmades av.

En annan sak hon drogs till var hans stora integritet och hans sätt att våga ta sig själv på allvar.

- Så han är verkligen ingen jag kunnat styra över och vissa saker vägrade han göra, förtydligar hon.

I filmen finns flera sådana scener med, där friktion mellan deras viljor uppstår. Det blir både komiskt, förbryllande och sorgligt när han plötsligt slår bakut för att han tror Tovas regi kommer få honom att framstå som gay. Vi anar att det i reaktionen finns en mängd känslotrådar som trasslat in sig i varandra.

Vi får inte några direkta nycklar till hans bakgrund?

- Det fanns rätt mycket han inte ville prata om, som sin barndom till exempel. Så därför finns det inte med i filmen, förklarar hon.

Men hon vet att han hade en komplicerad relation till sin pappa, och säger att de båda nog bär på trauman och förlustkomplex i förhållande till sina respektive pappor. I ett tidigare verk, Stora Scenen (2012) som lyckas vara både genialt komisk och allvarlig behandlar Tova traumat efter sin pappas självmord där hon tillsammans med sin mamma och sin mormor samtalar med en terapeut på Dramatens stora scen.

- Det är nog den förlustkänslan som binder mig och Russ samman och gör att vi båda är fast i det förflutna lite. Melankolin i mina verk kan nog komma därifrån, att jag hela tiden vill bakåt, för att ta reda på eller förstå någonting.

Frånvaron av information om Russ familjebakgrund ger effekten att i alla fall jag fyller i och omedvetet konstruerar en eller flera familjehistorier åt honom. Det är intressant hur automatiskt det sker, och jag inser att jag verkligen tror att jag kan se på Russ i filmen hur Russ i verklighetens förflutna sett ut. Vilket såklart är befängt, men den effekten har Tova Mozards konst. Den får ens egen intuition och fantasi att ticka igång.

Tova Mozard, Stora Scenen, 2012

Det är inget lyxliv han lever, Russ, sover med läderjackan på för att spara på elen och i en av filmens nyckelscener styckar han mängder av billig kyckling som han fryser in i en oändlig mängd mindre portioner. Han tycks närmast exalterad när han riktar sig mot oss tittare, eller egentligen Tova bakom kameran, och berättar hur lite varje portion kostar honom.

Fattigdom liksom ensamhet är mer eller mindre stigmatiserande i alla samhällen och människan ett socialt djur som upprättar hierarkier på instinkt. Det får mig att oroas över vad Russ själv känner inför filmen. Den osäkerheten blir i sig en del av upplevelsen. Likt osäkerheten kring vad som är dokumentärt, vad som är arrangerat och hur Tovas dubbla roller som Russ´ vän och som konstnär påverkar innehållet. Vi erbjuds inga definitiva svar. I stället får vi glida med både under och över ytan samtidigt som vi famlar efter att dechifrera det vi är med om.

Det parapsykologiska återkommer i konstnärskapet. I ILOVERUSS upplever Russ att Tova kan kommunicera mind to mind

(telepatiskt) med honom, han hör hennes röst tydligt inom sig, medan det är oklart om Tova upplever detsamma. Och i en av hennes tidigare filmer *Psychic* (2019) går konstnären till ett flertal kvinnliga medier, med dold mikrofon, för att få medial vägledning. Mediernas utlåtanden är häpnadsväckande samstämmiga - hon är i akut behov av rening NU! Om deras utlåtanden sedan är en cynisk metod för att få kunder att återvända eller om det stämmer att hon håller på att dö själsligt och verkligen behöver andlig rening, lämnas obesvarat.

Jag blir nyfiken.

Hur tänker du kring parapsykologi?

- Men jag tänker att det kanske visst är så att det de här kvinnorna i *Psychic* säger stämmer, det kanske i alla fall är 10% sant. Och jag och Russ kanske visst kan kommunicera telepatiskt, säger hon, lite trotsigt.

Svaret är kännetecknande för andan i Tovas konstnärskap i stort som rymmer en öppenhet där lager läggs till lager.

Tovas respekt för Russ är påtaglig både när hon pratar om honom och i filmen där han porträtteras med både kärlek och värdighet.

Samtidigt sitter han fast, som att han aldrig kommit loss i energin riktigt menar hon. Och det känner man som tittare av. Genom honom får vi syn på det komiska, ömsinta, märkliga och tragiska i oss alla. Och det blir även en påminnelse om att vi alla är unika.

Själv ser hon filmen som ett slags självporträtt i vilket hon använder Russ för att ta reda på saker om sig själv. Men han använder i sin tur henne på andra sätt.

- Och ibland fattar jag inte ens hur, men det spelar egentligen ingen roll. För det är ju så kärleksrelationer, eller vad man nu kan kalla det vi har, fungerar.

”jaja det är väl bra att du gjort en film - men det viktiga är ju det du och jag har och I love You and come back”.

I en av de mer laddade scenerna i ILOVERUSS badar Tova och Russ i poolen som hör till fastigheten där han bor. De sitter på poolkanten och för ett lite oroande, rörande skevt och ömt samtal.

Över scenen ligger det jazziga och latindoftande sound tracket till filmen *Lolita* från 1962 och i en annan scen håller Russ en monolog om densamma. Men referenserna till filmen går att läsa in i flera scener, som när Russ ligger på sängen med huvudet i Tovas knä. Eller egentligen varje gång de är i bild samtidigt, eftersom hon är en yngre kvinna och han en äldre man.

- Det är så mycket jag själv inte fattar och det är ju därför jag gör det jag gör. Så var det med den här Lolitagrejen som andra blir så illa berörda av, så jag tänkte nästan att det var något fel på mig som inte blir det, berättar Tova

Jag säger att jag upplever Tovas och Russ relation i filmen trots Lolitatemat som fullständigt platonisk, och Tova bekräftar att så är det.

- Annars hade jag aldrig vågat leka så där, men med honom känner jag knappt att jag är tjej och att han är man. Vi är mest två knäppisar som gillar att leka med en kamera.

Mot slutet av filmen hörs ett sorgligt telefonsamtal mellan Tova och Russ, han är på sjukhus och hon ska åka tillbaka till Sverige. Det var Tova som hade fått honom fick inlagd, berättar hon.

- Han höll på att dö, kunde inte ens äta, säger hon och rösten blir lägre.

Det var efter pandemin som ju var påfrestande på en helt annan nivå i USA än i Sverige och Russ var både undernärd och psykotisk. Kanske var det ensamheten som tog ut sin rätt, funderar hon.

Jag frågar vad Russ tycker om filmen, men det visar sig att även om han sett allt material genom åren så har han faktiskt inte sett den färdiga filmen än. Han har varken smartphone eller dator, så det får bli nästa gång Tova kan ta sig till Los Angeles. Men hon tror att han som ju är exhibitionist kommer bli överlycklig när han väl ser den. Samtidigt som det nog inte är så jätteviktigt för honom. Russ har hunnit bli 75 år, är allmänt nednött och arbetar inte längre.

- När jag berättade att den var klar sa han typ att "jaja det är väl bra att du gjort en film - men det viktiga är ju det du och jag har och *I love You and come back*".

Tova Mozard b. 1978 Head, 2020 Pigment print, walnut frame, museum glass 52 x 64 cm

Vi har rört oss in i utställningen och står framför de nyinstallerade fotografierna, bland vernissagegästerna. Flera av fotografierna känner jag igen som utklipp ur scener från filmen:

Russ´ vardagsrum där solen utanför glöder in genom fördragna gardiner, Russ och Tova vid poolkanten där byggelement bakom dem för tankarna till fängelsegaller. Tova gör mig uppmärksam på att bilderna förenas i ett spel mellan inne och ute och i samtliga finns melankolin och den där känslan av förlust hon tidigare pratade om.

I ett av fotografierna syns Russ längst bort i en korridor i sitt trapphus, ovanför hans huvud sitter en neonskylt med texten EXIT medan en mindre skylt bakom lyder NOT AN EXIT. Som mycket av det Tova gör har bilden kommit till i stunden samtidigt som den har något arrangerat över sig, som en frusen gest.

- Jag vill att fotografierna ska gå att titta på länge och kanske låter pretentiöst, men jag vill att de ska betyda något, säger hon.

Några fotografier föreställer exteriörer av äldre biografier. Tova är nöjd med att de är med, säger hon.

- För det är något både han och jag längtar in i. En biosalong är ju lite som en livmoder. Samtidigt ser jag dem som karaktärer som är på väg att försvinna, som något man sörjer.

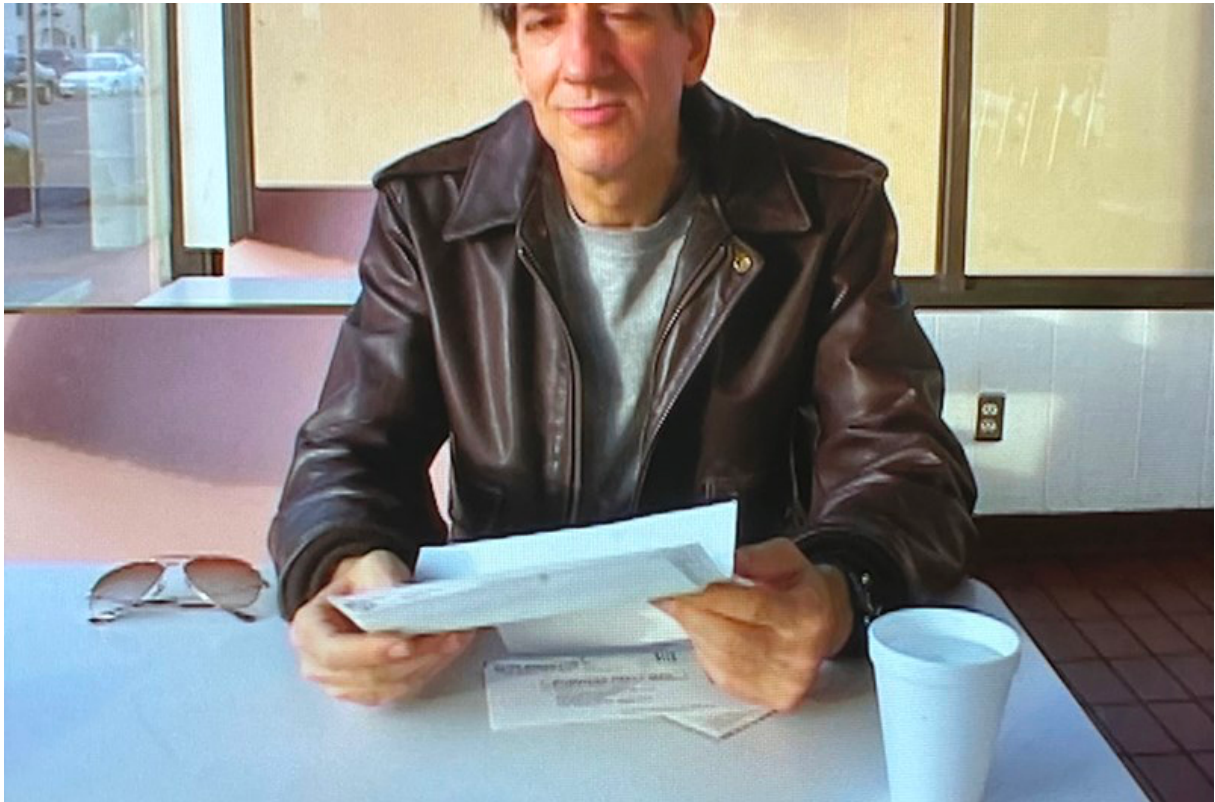
Sedan springer hon i väg för att fixa belysningen. Den är för skarp. När hon är tillbaka igen har ljuset dämpats och rummet fått en varmare ton som bättre stämmer överens med den förföriskt sorgliga mystiken i fotografierna.

I takt med att besökarna blivit fler är det många som vill ha Tovas uppmärksamhet, så vi skiljs åt. Men innan jag lämnar helt kliver jag in genom draperierna och ned i filmrummet för att få se ILOVERUSS en sista gång.

Viss konst har förmågan att förändra något inom en och färga världen utanför. Så är det med Tova Mozards konst.

Utställningen ILOVERUSS med Tova Mozard visas på Cecilia Hillström Gallery fram till 16 dec 2023

Detta är en krönika/recension. Skribenten svarar för åsikter i texten.

Detalj ur filmen ILOVERUSS 2023. Foto: Julia Hjertén

Installationsbild, Tova Mozard, ILOVERUSS Part II